

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

DANIJEL DOLENŠEK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
INDEKS DAVČNE BEDE – PRIMER SLOVENIJE

Ljubljana, avgust 2009

DANIJEL DOLENŠEK

IZJAVA

Študent Danijel Dolenšek izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Bernarda Bršičiča, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1 DAVČNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA	1
1.1 Teorije o rastoči ekonomski vlogi države	2
2 DAVČNA NAČELA	4
2.1 Načelo ekonomske učinkovitosti	5
2.2 Načela pravičnosti	6
2.2.1 Načelo koristi.....	7
2.2.2 Načelo ekonomske sposobnosti.....	7
2.2.3 Načelo horizontalne izenačenosti	8
2.2.4 Načelo vertikalne izenačenosti	8
2.3 Naloge davčnega sistema	9
3 OCENA DAVČNE BEDE	10
3.1 Privlačnost davčnih okolij	10
3.2 Forbesov indeks davčne bede	11
3.3 Ocena davčne bede v obdobjih 2000, 2008 in 2009 za izbrane države	12
4 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA DAVČNEGA SISTEMA V LUČI FORBESOVEGA INDEKSA	13
4.1 Davek od dohodkov pravnih oseb	14
4.1.1 Davčni zavezanec	14
4.1.2 Davčna osnova in davčna stopnja.....	14
4.1.3 Davčne olajšave	15
4.2 Davek od dohodkov fizičnih oseb (dohodnina)	15
4.2.1 Davčni zavezanec	15
4.2.2 Davčna osnova in davčna stopnja.....	16
4.2.3 Davčne olajšave	16
4.3 Davek od premoženja	17
4.3.1 Davčni zavezanec	17
4.3.2 Davčna osnova in davčna stopnja.....	17
4.3.3 Davčne olajšave	18
4.4 Davek na dodano vrednost - DDV	18
4.4.1 Davčni zavezanec	18
4.4.2 Davčna osnova in davčna stopnja.....	18
4.4.3 Oprostitve DDV	19
4.5 Prispevki za socialno varnost – za pravne osebe	19
4.6 Prispevki za socialno varnost – za fizične osebe	19
5 MOŽNE IZBOLJŠAVE SLOVENSKEGA DAVČNEGA SISTEMA	20
SKLEP	21
LITERATURA IN VIRI	23
PRILOGA	

KAZALO SLIK IN TABEL

<i>Slika 1: Vladni izdatki in davki v Združenih državah Amerike, 1902-1996.....</i>	<i>3</i>
<i>Tabela 1: Ocena davčne bode za izbrane države.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabela 2: Stopnje dohodnine za davčno leto 2009 v Sloveniji</i>	<i>16</i>
<i>Tabela 3: Višina skupne splošne olajšave v Sloveniji v letu 2009</i>	<i>17</i>

UVOD

Davki so neposredno povezani s pojmom država. Poznamo jih, odkar obstajajo organizirane družbe. Spreminja se le njihova oblika. Od desetine, suženjstva, tlačanstva do denarnih davkov. Vse to so oblike prisilne dajatve državi. Vse to so neke vrste davki. Obstajajo pa razlike med državami. Različne države imajo različne oblike davkov. Predvsem se razlikujejo v višini davčni stopenj. Nekatere države so davčni raji, ki z nizkimi davčnimi stopnjami predstavljajo privlačno okolje za vse vrste kapitala, spet druge so davčno bistveno manj prijazne. V poslovnem svetu se za splošno primerjavo davčnih sistemov uporablja Indeks davčne bede, ki ocenjuje davčno prijaznost oziroma neprijaznost posameznih držav.

Cilj in namen moje diplomske naloge je predstavitev Indeksa davčne bede na primeru Slovenije.

V ta namen sem razdelil diplomsko nalogo v pet vsebinskih sklopov. V prvem delu bom predstavil davčni sistem in njegovo vlogo, poleg tega pa bom pojasnil tri teorije o rastoči ekonomski vlogi države. Na kratko bom predstavil, kako se je vloga države skozi čas spreminjala in kakšno vlogo je ob tem imela obdavčitev. Obseg vladnega nadzora nad gospodarstvom je namreč že stoletja politično bojišče. Zagovorniki zakona o nevidni roki so prepričani v zakon trga, v minimalizmu države, njim nasprotno misleči pa verjamejo, da brez državne intervencije, uspešno gospodarstvo ne more obstajati. V drugem delu bom predstavil in opisal davčna načela. Nepravični davki so lahko povod za nezadovoljstvo in v skrajni sili revolucijo, zato mora biti davčni sistem zasnovan tako, da zagotavlja urejeno, zanesljivo, pravično in učinkovito pobiranje davkov ter čim manjše vpletanje države v ekonomski proces. Vse to zagotavljajo davčna načela, ki so v bistvu lastnosti, ki naj bi jih sodoben in dober davčni sistem imel. V tretjem delu bom predstavil Indeks davčne bede, ki meri davčno prijaznost oziroma neprijaznost držav. Indeks davčne bede so si zamislili pri ameriški poslovni reviji Forbes, kjer od leta 2000 vsako leto merijo in objavljajo lestvico davčne bede. Indeks bom opisal in predstavil kako ga izračunajo. Poleg tega bom za izbrane države prikazal ocenjene rezultate davčne bede in jih primerjal s prejšnjimi leti. Predstavil bom tudi pomen davčnih okolij. V četrtem delu se bom osredotočil na značilnosti slovenskega davčnega sistema v luči indeksa davčne bede. Predstavil bom glavne značilnosti posameznih davkov, ki jih upoštevajo pri ocenjevanju davčne bede in primerjal slovenske davčne stopnje posameznih davkov z drugimi državami. V zadnjem vsebinskem delu bom poiskal in zbral mnenja o možnih preoblikovanjih in izboljšavah trenutnega davčnega sistema v Sloveniji.

1 DAVČNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

Z nastankom države so se pojavili davki, saj so za zadovoljevanje potreb državne skupnosti potrebovali sredstva. Država namreč svoje aktivnosti financira iz davkov. Prvotno so bili davki namenjeni predvsem kraljem oziroma vladarjem ter obrambnim in varnostnim namenom, skozi čas pa se je vloga države povečevala. Adam Smith je v 18. stoletju izpostavil tri naloge, ki bi jih po njegovem mnenju morala država imeti. To so naloge velikega pomena toda hkrati preproste in jasne za skupno razumevanje: prvič, dolžnost varovanja družbe pred nasiljem in vdori ostalih neodvisnih družb; drugič, dolžnost varovanja vsakega člana družbe pred zatiranjem in krivico

pred ostalimi člani ter vzpostavitev administracije pravice; in tretjič, vzpostavitev in vzdrževanje določenih javnih del in institucij, ki jih sicer ne bi bilo, zaradi tega ker posameznikom ali majhnim skupinam ne bi povrnile izdatkov za njihovo vzpostavitev (Brown & Jackson, 1990, str. 11).

Trgi so v zadnjih dveh stoletjih dokazali, da so mogočen pogonski stroj gospodarstev razvitih držav. Kljub temu pa so se vlade v skorajda vseh evropskih in severnoameriških državah pred kakšnim stoletjem začele vmešavati v ekonomsko dejavnost, da bi popravile opažene tržne slabosti in neravnotežja ekonomske moči. Večja vladna vpletenost je prinesla izjemno povečanje vloge države v ekonomskem življenju, tako pri deležu narodnega dohodka, namenjenem transferom in socialnim plačilom, kot pri zakonskem in neposrednem nadzoru nad ekonomsko dejavnostjo (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 281).

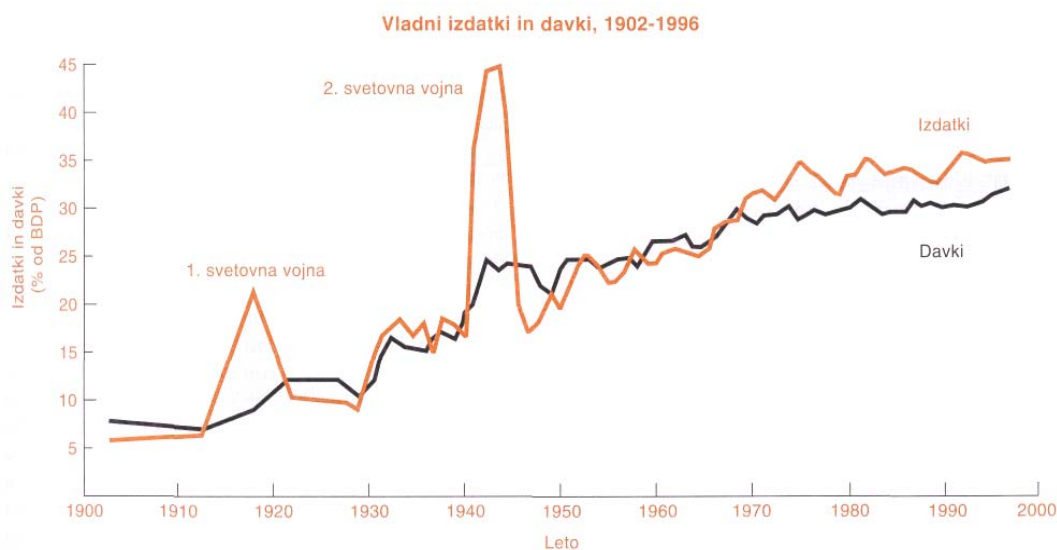
V dvajsetem stoletju se je zaradi vedno večje vloge države v gospodarstvu pričelo govoriti o t.i. mešanem gospodarstvu (mixed economy), za katero sta značilni visoka davčna obremenitev in visok delež javne porabe v bruto domačem proizvodu (BDP) (Kranjec, 2003, str. 20-21). Krog področij, katerim so vladni izdatki dodeljeni, se je širil, hkrati pa se je delež namenjen prvotno najpomembnejšim področjem (obramba in varnost) občutno zmanjšal. Danes so državni izdatki namenjeni v prvi vrsti skrbi za prebivalstvo. Najpomembnejša področja, katerim država namenja največ denarja, so: zdravstvo, socialna zaščita, okoljska politika, izobraževanje, gospodarske dejavnosti, javna uprava, idr.

1.1 Teorije o rastoči ekonomski vlogi države

Adolph Wagner je prvi izoblikoval konsistentno teorijo o rastoči ekonomski vlogi države. Vzroke za rastočo ekonomsko vlogo države je videl v prehodu iz tradicionalne v industrijsko družbo ter v hkratnem prehajanju vzgoje, izobraževanja, zdravstva ter skrbi za ostarele iz družinskega okolja v javni sektor. Wagnerjevo stališče namiguje na sistematično povezavo med bruto domačim proizvodom na prebivalca in socialno političnimi spremembami. Po drugi razlagi Wagnerjevega zakona narašča delež javnega sektorja v celotnem obsegu virov zato, ker imajo tiste vrste dobrin, ki jih tradicionalno preskrbuje država, visoko dohodkovno elastičnost povpraševanja. To pomeni, da so potrošniki, če narašča narodni dohodek oziroma razpoložljivi dohodek na prebivalca, dejansko pripravljeni dati večji delež svojih razpoložljivih sredstev za zdravstvo, vzgojo, izobraževanje in podobno (Brown & Jackson, 1990, str. 121-123).

Peacock-Wisemanov nadomestitveni učinek je teorija o sodobni ekonomski vlogi države, ki Wagnerjevega zakona ne zanika, ampak se bolj usmerja na praktičen vidik spreminjajoče ekonomske vloge države. Alan Peacock in Jack Wiseman (1961, str. 24-27) sta ugotovila, da delež države ne raste ves čas gladko, ampak skokoma (razvidno iz slike 1). Zaradi vojne ali izrednih gospodarskih razmer delež javnih izdatkov naraste na novo, višjo raven. V normalnih časih bi se prebivalstvo upiralo večji obdavčitvi, vojna oziroma kriza pa omogočata porast davčnih stopenj. Ko pa vojna ali kriza mineta, javni izdatki in obdavčitev ostajajo na višji ravni, saj se je prebivalstvo nanje že navadilo in jih sprejema.

Slika 1: Vladni izdatki in davki v Združenih državah Amerike, 1902-1996

Vir: P. A. Samuelson & W. D. Nordhaus, *Ekonomija*, 2002, str. 283.

Teorija o rastoči ekonomski vlogi države, ki je danes še vedno aktualna in nazorna, je tudi t.i. Baumolova bolezen. William Jack Baumol je zapazil, da je rast produktivnosti v javnem sektorju znatno nižja kot v privatnem sektorju, medtem ko je rast mezd v obeh sektorjih približno enaka. Zaradi tega so se tendenčno spremenile relativne cene in kot naslednja posledica je postal večji nominalni delež vladnih izdatkov v bruto domačem proizvodu oziroma ustvarjenem produktu, četudi sta bili realni stopnji rasti enaki v obeh sektorjih (Peacock, 1979, str. 109-111).

Baumolova bolezen predstavlja težavo na trgih, kjer je prisoten državni intervencionizem (predvsem zdravstvo in šolstvo), saj povzroča tendenčno večanje javnih izdatkov. To je posledica povečevanja relativnih cen storitev v teh sektorjih, zaradi delovnointenzivne narave dela in s tem povezane manjše stopnje rasti produktivnosti dela v primerjavi z ostalimi sektorji (Stanovnik, 2008, str. 214).

Vloga države se je skozi čas spreminjala. Prisotnost države v življenju ljudi, ekonomskem ali socialnem, je tema, ki je aktualna ves čas. Danes je razkorak med različnimi pogledi na pomen vloge države najbolj viden na političnem parketu. Vsaka politična stranka ima o tej temi svoje stališče, ki ga zagovarja. Eni dajejo velik pomen državi, drugi so zagovorniki prostega trga. V veliki večini pa gre za nadaljevanje in razširjanje ideologij, ki izvirajo iz ekonomske zgodovine. Najbolj opazen preskok ideologij o pomenu vloge države je bil okoli 19. stoletja.

Do 19. stoletja je bila država pojmovana kot »nočni čuvaj« (termin je v diskurz kot posmehljivo oznako za Smithovo konceptualizacijo države uvedel nemški socialist Ferdinand de Lasalle). To pomeni, da se je država osredotočala na vladavino prava, varstvo lastninskih pravic, medtem ko v gospodarstvo ni bistveno posegala. Nočni čuvaj je v bistvu država, ki nič ne dela, pač pa le omogoča drugim, da delajo v miru in varnosti. V duhu tedanjega časa, ki je temeljil na naravnem pravu in osebnih svoboščinah, so se tudi oblikovale konture ekonomskega liberalizma. Liberalizma, ki temelji na osebni svobodi, zasebni lastnini, trgu kot nevidni roki ter pravem in

institucionalnem okvirju države kot nočnega čuvaja, ki omogoča, da trg z vsemi subjekti lahko normalno deluje in da ne zapelje v monopole ali kartelne dogovore.

V 19. stoletju pa se je pričel proces povečevanja vloge države, ki je bil pogojen na eni strani s političnimi in na drugi strani ekonomskimi spremembami. Najpomembnejša politična sprememba je bila širitev volilne pravice in s tem povečevanje politične moči ter vpliva na širše množice ljudi. Glavna ekonomska sprememba, ki je povzročila, da se je država začela vmešavati v gospodarstvo in začela popravljati tržne izide, pa je bil hiter gospodarski razvoj. Državi se je zaradi omenjenih sprememb pričela prisojati nova vloga, namreč vloga prerazdeljevalca dohodka in odpravitelja tržnih nepopolnosti, kar do takrat za državo ni bilo značilno.

2 DAVČNA NAČELA

Osrednje vprašanje davčne teorije je vprašanje, kakšni naj bi bili davki oziroma davščine, da bi najbolj odgovarjali političnim, ekonomskim in socialnim vidikom države. V ta namen je teorija na podlagi izkušenj iz prakse izoblikovala vrsto načel. Pravzaprav gre za priporočila zakonodajalcu oziroma davčnim organom, kakšni naj bodo davki, da bodo finančno izdatni, gospodarsko spodbudni, socialno pravični in davčnotehnično primerni. Ne poznamo davčnih načel, ki bi v praksi odgovaljala vsakokratni družbeno politični in ekonomski ureditvi posamezne države. Adam Smith je bil v davčni teoriji prvi, ki je v svojem delu *Bogastvo narodov* (1776) podal sistematičen pregled načel o dobrih davkih, na katere so pred njim že opozarjali nekateri starejši ekonomisti. Pri tem se je omejil predvsem na načela davčne pravičnosti, kot sta načeli splošnosti in enakomernosti, upravna načela o določnosti, cenenosti in ugodnosti davščin (Žibert, 2007, str. 158).

Adam Smith (1979, str. 435- 436) je glede davkov postavil štiri temeljna pravila:

- Davki morajo biti v sorazmerju z ekonomsko sposobnostjo državljanov, torej morajo biti sorazmerni dohodkom, ki jih ti realizirajo pod zaščito države.
- Davki morajo biti predvidljivi, in sicer tako po višini kot tudi po času in načinu plačila, kar povedano v današnjem jeziku pomeni, da se je Smith zavzemal za stabilnost podjetniških pogojev poslovanja.
- Davke je potrebno pobirati v času in na način, ki najbolj ustreza davkoplačevalcem.
- Sistem pobiranja davkov mora biti zasnovan tako, da povzroča kar najmanj stroškov.

Ker so davki dejansko oblika prisilnega odvzema realnega dohodka prebivalstva, mora biti davčni sistem zasnovan na nekaterih temeljnih načelih, ki zagotavljajo urejeno, zanesljivo, pravično in učinkovito pobiranje davkov ter čim manjše vpletanje države v ekonomski proces. Zaželene lastnosti oziroma načela, ki jih mora upoštevati sodobni davčni sistem in so enotne vsem avtorjem, so (Stanovnik, 2008, str. 43):

- Davčni sistem mora biti pravičen. To pomeni, da mora vsak davčni zavezanec prispevati pravičen delež k financiranju države, torej da vsi državljani prispevajo v skladu s svojimi sposobnostmi.

- Davčni sistem mora biti tak, da čim manj posega v ekonomske odločitve oziroma, da povzroča čim manjšo izgubo učinkovitosti. Čim manj pravimo zato, ker davčni sistem že s tem, da prisilno odvzema realni dohodek, posega v ekonomske odločitve.
- Davčni sistem mora biti tak, da so stroški pobiranja davkov, stroški upravljanja in stroški izpolnjevanja davčne obveznosti nizki (v primerjavi s celotno vrednostjo pobranih davkov).

Te tri zaželene lastnosti davčnega sistema so med seboj praviloma odvisne. Večja pravičnost oziroma izenačenost ima praviloma za posledico nižjo ekonomsko učinkovitost. Nižji administrativni stroški prav tako povzročajo večjo nepravičnost in tudi nižjo ekonomsko učinkovitost. Nizki administrativni stroški pri dohodnini v Sloveniji imajo svojo ceno: obdavčen je predvsem en tip dohodka od dela, ki je preprost za davčno spremljanje, to so plače. Dohodki od kapitala ter mešani dohodki od dela in kapitala (to so dohodki od samozaposlenih) so v precejšnjem obsegu neobdavčeni. Razlog je v tem, da je veliko lažje in ceneje spremljati in nadzorovati vidne transakcije, ki se opravljajo prek bančnega sistema, kot pa manj vidne transakcije, ki se pogosto opravijo z gotovinskimi izplačili. Takšne nepravičnosti pri obravnavanju posameznih oblik dohodkov pa vplivajo na učinkovito alokacijo produkcijskih faktorjev (Stanovnik, 2008, str. 44).

Stiglitz poleg treh že omenjenih načelih davčnega sistema navaja še dve lastnosti, ki naj bi jih dober davčni sistem imel (Kranjec, 2003, str. 57-58):

- Davčni sistem naj bo zasnovan tako, da se bo fleksibilno prilagajal spremenjenim gospodarskim razmeram.
- Davčni sistem mora biti predmet transparentnega in demokratičnega političnega procesa, tako da davkoplačevalci lahko vplivajo na izbiro davkov in javnih izdatkov v skladu s svojimi preferencami.

2.1 Načelo ekonomske učinkovitosti

Paretovo načelo učinkovitosti pravi, da je neko stanje v gospodarstvu učinkovito, kadar je to stanje nemogoče spremeniti tako, da bi istočasno izboljšali položaj nekaterih oseb (vsaj ene) in hkrati poslabšali stanje ostalih oseb (vsaj ene) (Rawls, 1971, str. 67). V učinkovitem položaju je tako nemogoče spremeniti način proizvodnje, mešanico proizvedenega blaga ali velikost javnega sektorja na način, da bi pomagali osebi A, ne da bi hkrati škodili osebama B in C. V primeru, da pa je takšna sprememba mogoča, je obstoječa razporeditev neučinkovita in bi s spremembami lahko dosegli povečanje učinkovitosti. Paretova definicija učinkovitosti je razumljiva in sprejemljiva. Namreč pod pogojem, da je zavist izključena oziroma prezrta, bi se tudi večina ljudi strinjala, da je sprememba, kjer pomagamo osebi A, ne da istočasno škodimo osebama B in C, učinkovita (Musgrave & Musgrave, 1989, str. 60).

V gospodarstvu in vsakdanjem življenju skorajda ni odločitve, na katero davki ne bi vplivali. Davki vplivajo na naše obnašanje in v zvezi s tem na različne organizacijske rešitve ter posledično na učinkovitost celega gospodarstva. Davki, neposredno ali posredno, vplivajo tako

na naše odločitve o delu, porabi, prihrankih, izobraževanju, kot tudi na odločitve o tem kje bomo stanovali, kdaj se bomo upokojili, kako bomo financirali podjetja, itd.

Ekonomski učinki obdavčenja so raznovrstni. Vključujejo tako mikroekonomske učinke na razdelitev dohodka in učinkovitost porabe virov, kot tudi makroekonomske učinke na stopnjo outputa (proizvodnje), zaposlenosti, inflacije in gospodarske rasti. Vsi ti učinki so medsebojno povezani in vplivajo drug na drugega. Distribucijski učinki posebnih proračunskih ukrepov so tako odvisni od njihovih učinkov na količino outputa (proizvodnje) in zaposlenosti, na drugi strani pa je zaposlenost sočasno odvisna tudi od sprememb v distribuciji. Kljub temu je vsak tip učinka pomemben, samostojen ter sam po sebi zanimiv. Zaradi tega jih je kot takšne potrebno upoštevati pri oblikovanju ekonomske politike. Neka politika je lahko uspešna glede porazdelitve dohodkov toda neuspešna pri učinkovitosti, zaposlenosti in gospodarski rasti (Musgrave & Musgrave, 1989, str. 234-235).

2.2 Načela pravičnosti

Načela pravičnosti oziroma poštenosti naj bi urejala sporazume v družbi. Ta načela, ki določajo pravice in dolžnosti, naj bi določali tisti, ki aktivno sodelujejo v družbi. Določena naj bi bila vnaprej. Pri izbiranju načel so vsi na enakem položaju, tako da jih ne more nihče določati tako, da bi dajala prednost njegovim osebnim koristim. Pri določanju načel je izvorni položaj status quo, tako da so sporazumi v njem pravični. Pri tem je pomembno zanimanje za interese drugih. Načelo pravičnosti v obdavčenju je nerešen in nerešljiv problem ekonomistov in družbenih filozofov. Načeloma se vsi strinjamo, da morajo biti davki pravični, toda vsakdo si pojem pravičnost razlaga po svoje (Rawls, 1971, str. 3-16).

V praksi obstajata dva temeljna pristopa k določanju davkov, ki pomagata urediti pravičen in učinkovit davčni sistem, in sicer (Kranjec, 2003, str. 58-59):

- obdavčenje po načelu koristi (benefit approach), ki pravi, da je davčne zavezance potrebno obdavčiti v skladu s koristmi, ki jih imajo od uporabe javnih dobrin in
- obdavčenje po načelu ekonomske sposobnosti (ability-to-pay approach), ki pravi, da naj bo znesek davkov, ki ga ljudje plačajo, povezan z njihovim dohodkom ali premoženjem.

Pri načelih pravičnosti obstaja razlika med distributivno in proceduralno pravičnostjo. Pravičnost v kapitalizmu je po mnenju nekaterih avtorjev lahko samo komutativna oziroma proceduralna. Ta pravičnost s pomočjo trdnega okvira pravne države posameznim tržnim udeležencem zagotavlja enake možnosti. V takšni zastavitvi pa o pravičnosti ne moremo govoriti na podlagi rezultatov, ampak zgolj na podlagi spoštovanja pravil igre. Za izpolnjevanje proceduralne pravičnosti morata biti izpolnjena dva pogoja, pravična pridobitev lastninskih pravic udeležencev tržne igre in za vse enaka pravila igre (Hayek, 1991, str. 113-129).

Od proceduralne pravičnosti pa se razlikuje distributivna pravičnost, ki pravi, da je enake potrebno obravnavati enako, neenake pa neenako. Skozi večji del zgodovine so bili ljudje od rojstva determinirani z istim gospodarskim položajem. Razdelitev gospodarskih koristi in bremen so videli kot določeno, bodisi po naravi ali z Bogom. Šele, ko so ljudje dojeli, da je

porazdelitev gospodarskih koristi in bremen lahko nepravilna in nepravična zaradi vladne aktivnosti, je postala distributivna pravičnost živa tema, ki je sedaj neizogibna. Vlade stalno sprejemajo in spreminjajo zakonodajo in tako vplivajo na porazdelitev gospodarskih koristi in bremen v družbi. Skoraj vse spremembe zakonodaje, od davčne, industrijske do razveze zakonov, imajo porazdelitvene učinke in posledično imajo različne družbe različne porazdelitve. Vsaka družba se vedno sooča z izbiro o tem, ali pusti obstoječo zakonodajo in politiko, ali jo spremeni. Teorija distributivne pravičnosti zagotavlja smernice za te neizogibne in stalne izbire. Eno izmed načel distributivne pravičnosti se na primer zavzema za spremembo politike in zakonov, da se dvigne položaj tistih, ki so v najbolj neugodnem položaju v družbi, medtem ko se drugo načelo zavzema za spremembe, ki prinašajo gospodarske koristi in bremena bolj v skladu s tem, kar ljudje zaslužijo (Rawls, 1971, str. 83-90).

2.2.1 Načelo koristi

Načelo koristi predpostavlja, da med plačanim davkom in neko javno dobrino, ki jo ponuja država, obstaja povezava v smislu protiusluge (davek je nadomestilo za javno dobrino, ki jo koristim). Vendar pa pri javnih financah takšne povezave ni. Res je sicer, da se z davki posameznega davčnega plačnika financira javna varnost, pravni sistem, obramba ipd., vendar ne vemo točno, katera javna varnost. Ali tista v kraju zavezanca ali tista na drugem koncu države? Poleg tega pa davkoplačevalci vedno podcenjujejo koristi javnih dobrin in precenjujejo žrtev davka (Kranjec, 2003, str. 59).

Razlog, ki je v ozadju za obdavčenje po načelu koristi, ki je prevladoval v mišljenju političnih ekonomistov od 17. do 19. stoletja, je naslednji (Kiesling, 1992, str. 31): "Skupina sestavljena iz posameznikov mora imeti sredstva, s katerimi razpolaga in upravlja, zaradi česar je obvezno, da vsak član plača članarino oziroma neko dajatev. V zamenjavo za to plačilo dobi posamezni član pravico do uživanja vseh ugodnosti in koristi povezanih s članstvom v skupini."

Načelo koristi je v splošnem nesprejemljivo in neuporabno, ker ne upošteva ene bistvenih funkcij javnih financ, in sicer prerazdelitvene funkcije. Kljub temu ima to načelo določeno omejeno uporabnost predvsem tam, kjer imajo javne dobrine ali storitve bolj značaj zasebnih dobrin ali storitev (različna dovoljenja, plačevanje javnega prevoza). Načelo koristi je prav tako uporabno pri obdavčenju dobrin, ki so komplementarne uporabi javnih dobrin (obdavčevanje bencina za vzdrževanje cest) (Stanovnik, 2002, str. 47).

2.2.2 Načelo ekonomske sposobnosti

Pri načelu ekonomske sposobnosti si postavljamo vprašanje, kako razdeliti davčno breme med zavezanca, da bomo lahko financirali predviden obseg proračuna, pri čemer naj bi bilo breme davkov čim bolj pravično razdeljeno. Pri tem pristopu gre za samostojno določitev davkov, praktično neodvisno od določitve izdatkov, torej primarno za določitev davkov glede na ekonomsko sposobnost zavezancev. Davčni sistem, ki je urejen v skladu z načelom ekonomske sposobnosti, je običajno tudi prerazdelitven. To pomeni, da z zbiranjem sredstev od ljudi z

višjimi dohodki poveča dohodke in potrošnjo revnejših skupin (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 292).

Adam Smith je v Bogastvu narodov izpostavil: "Subjekti vsake države bi morali za podporo vlade prispevati, kolikor je mogoče, sorazmerno s svojimi individualnimi sposobnostmi, to pomeni v sorazmerju z dohodkom, ki ga uživajo pod zaščito države. Opazovanje oziroma zanemarjanje tega pravila predstavlja tisto kar imenujemo enakost oziroma neenakost obdavčenja." Prav tako pa je Smith dejal, da ni zelo nespametno, da bi morali bogati prispevati k javnim izdatkom ne samo sorazmerno s svojimi dohodki, ampak tudi sorazmerno s čim več kot le dohodkom. Iz vsega tega lahko vidimo, da Smith ni bil zelo dosleden pri zagovarjanju načela ekonomske sposobnosti, saj se zdi, da je prav tako verjel v načelo koristi (Brown & Jackson, 1990, str. 301).

Vlada, za katero velja da skrbi za vse, mora upoštevati, da določitev tistih, ki so najbolj deležni njenih koristi, ni pomembna. Kot v primeru prostovoljne obveze dajanja prispevkov za namen, ki je vsem v interes, se smatra, da vsi prispevajo pošten in pravičen delež takrat, ko vsak prispeva v skladu s svojim premoženjem. To pa pomeni, da se vsak enakovredno žrtvuje za skupen cilj (Mill, 1968, str. 808). Johna Stuarda Milla je razlaga načela ekonomske sposobnosti vodila do predloga o sistemu proporcionalnega obdavčenja. Sam sicer ni poskusil svojega primera dokazati, ampak ga je le zagovarjal. Kot utilitarist je verjel, da bo absolutna izguba prihodka bogate osebe predstavljala manjšo izgubo blaginje kot bi jo pri revnemu človeku (Brown & Jackson, 1990, str. 301).

2.2.3 Načelo horizontalne izenačenosti

Načelo horizontalne izenačenosti zahteva enako obravnavanje posameznikov, ki so v enakem položaju glede relevantnih značilnosti (Stanovnik, 2008, str. 45). To načelo naj bi bilo tisto, ki preprečuje nepravilno diskriminacijo. Ideja enakega obravnavanja enakih ima v zahodni filozofiji globoke korenine. Za obdavčenje po načelu koristi horizontalna izenačenost pravi, da naj tisti, ki dobijo natanko enake ugodnosti od avtocest ali parkov, plačajo enake davke. Ali če je davčni sistem urejen po načelu plačilne sposobnosti, horizontalna izenačenost določa, naj ljudje z enakimi dohodki plačajo enake davke.

2.2.4 Načelo vertikalne izenačenosti

Načelo vertikalne izenačenosti zahteva različno obravnavanje posameznikov, ki so v različnem položaju glede relevantnih značilnosti (Stanovnik, 2008, str. 45). Za načelo plačilne sposobnosti vertikalna izenačenost pravi, da mora oseba A, ki ima višji dohodek kot oseba B, plačati več davka kot oseba B.

Danes v demokratičnih družbah ni več mogoče izbrati značilnosti, s katerimi bi diskriminirali državljane, vendar pa to vedno ni bilo tako. Diskriminacije po spolu, barvi kože, nacionalnosti in jeziku so dobro poznane. Vendar pa pri davkih takšne diskriminacije na srečo ni, saj izbrana značilnost ni subjektivna, temveč objektivna. V davčni stroki so uporabljene predvsem tri

značilnosti, ki nam pomagajo zasledovati načela horizontalne in vertikalne izenačenosti. To so dohodek, poraba in premoženje. Te tri značilnosti so istočasno tudi temeljne davčne osnove v vsakem davčnem sistemu. V celoti nobena značilnost ni zadovoljiva, ker ne vključuje vseh elementov ekonomske sposobnosti, vendar pa jih kljub temu davčni sistemi v različnih razmerjih uporabljajo za določanje davkov (Kranjec, 2003, str. 61).

2.3 Naloge davčnega sistema

Davčni sistem je pomemben element delovanja države, saj obseg njenega delovanja zahteva svoje financiranje. Moč prisile in sankcioniranja državnemu aparatu omogočata, da za svoje delovanje posameznikom odvzame del dohodka, običajno v obliki davkov in drugih prispevkov. Čeprav je načelna vloga davčnega sistema akumulacija zadostnih sredstev za pokritje javnih izdatkov, je na primer vloga, ki jo pripisuje davčnemu sistemu režim centralno-planskega gospodarstva, različna od vloge, ki jo ima davčni sistem v kapitalistično-tržnem gospodarskem režimu. V centralno-planskem sistemu namreč predstavlja enega ključnih elementov dohodkovne redistribucije, davčni sistem pa je bil transformiran v sistem politične kontrole.

Ustvariti davčno strukturo, ki nam bo v pomoč pri boju z demografskimi, socialnimi, ekonomskimi in okoljskimi izzivi, je ena glavnih nalog vlad po svetu. Vlogo obdavčitve in fiskalne politike v razvojni strategiji moramo gledati v ozadju funkcij davčnega sistema. Glavne funkcije davčnega sistema v povezavi z ekonomskim razvojem so:

- Zbiranje in povečevanje vladnih prihodkov za povečanje javnih izdatkov.
- Zmanjšanje neenakosti v okviru politike prerazdelitve dohodka in premoženja. Nekatera izmed orodij sprejetih za doseg te ciljev so višje stopnje davkov na dohodek, davkov na prenos premoženja in davkov na premoženje.
- Uporaba davčnega sistema za socialne namene in za odvrčanje od dejavnosti, ki se smatrajo za nezaželene. Primeri takšnih davkov so trošarine na alkohol in tobak, posebne trošarine na luksuzno blago, davki na stave in igralništvo. Ti davki niso samo donosni viri dohodkov, ampak so tudi sami po sebi cilji politik.
- Zagotovitev ekonomskih ciljev skozi sposobnost davčnega sistema, da vpliva na razporeditev (alokacijo) virov. To vključuje:
 - prenos sredstev iz zasebnega sektorja v javnega, z namenom da država financira javne investicijske programe;
 - smer zasebnih naložb v zaželene poti s pomočjo ukrepov kot so nadzor in ureditev davčnih stopenj, dodelitev davčnih olajšav, itd. To vključuje naložbene pobude za privabljanje tujih neposrednih naložb v državo;
 - vplivanje na relativne cene produkcijskih faktorjev za večjo uporabo delovne sile in ekonomizacijo uporabe kapitala in deviznih sredstev.
- Povečanje ravni varčevanja in investicij v zasebnem sektorju, delno za potrebe zadolževanja države in deloma za gospodarski razvoj.
- Zaščita lokalnih industrij pred tujo konkurenco z uporabo uvoznih carin, prometnih davkov/DDV in trošarinami. Posledica zaščite je prenos določenega dela povpraševanja iz uvoznega na domače proizvedeno blago.

- Stabilizacija nacionalnega dohodka z uporabo obdavčitve kot instrumenta, ki vpliva na povpraševanje. Obdavčitev zmanjša multiplikativen učinek in jo zato lahko uporabljamo za ublažitev cikličnih nihanj v gospodarstvu.

3 OCENA DAVČNE BEDE

3.1 Privlačnost davčnih okolij

Davčne oaze so države, ki za dohodke, dobičke in premoženje ne zaračunavajo davkov ali pa je njihova davčna stopnja bistveno nižja kot v večini drugih držav. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) med davčne oaze šteje tudi države, ki v celoti spoštujejo davčno tajnost in tajnost vlog svojih komitentov.

Živeti v davčni oazi je veliko bolje kot v davčno neprijazni državi. Zaradi privlačnosti davčnih oaz za tiste ljudi, ki veliko zaslužijo, je skupina dvajsetih najhitreje rastočih držav sklenila, da je potrebno davčne oaze, v katere se zatekajo tisti, ki ne bi radi plačevati davkov v svoji državi, izkoreniniti. To naj bi dosegli z različnimi ukrepi, tudi s sankcijami. Dolgoročni cilj politike Evropske unije je poenotenje davčne politike znotraj EU. Evropska komisija je sprejela različne ukrepe, s katerimi naj bi si države članice pomagale pri izboljšanju učinkovitosti davčnih služb, hkrati pa naj bi ti ukrepi pripomogli k večji preglednosti, boljši izmenjavi podatkov ter tako pravičnejši davčni ureditvi v svetu. Evropska komisija verjame, da bo sodelovanje med davčnimi organi držav preprečilo, da bi se nekatere države izgovarjale na davčno tajnost (Bertoncelj Popit, 2009, str. 12).

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj je razvrstila države v skupine glede na upoštevanje mednarodnih davčnih standardov. Na prvem seznamu so države, ki standarde upoštevajo (bela lista), na sivem seznamu so države, ki so napovedale, in v praksi tudi že dokazale, da bodo začele standarde v prihodnosti spoštovati, na črnem listu držav pa so se znašla območja, ki ostajajo davčne oaze in ne sodelujejo pri spremembah. Glede na veliko število držav na sivem ter črnem seznamu (skupaj jih je bilo aprila preko 40), bo boj proti davčnim oazam dolgotrajen.

Aprila 2009 so se na črnem seznamu znašle Malezija (Labuan), Filipini, Kostarika ter Urugvaj, ki se niso zavezale k nikakršnim mednarodno sprejetim davčnim standardom (A progress report on the jurisdictions, 2009). V najnovjšem poročilu, ki ga je OECD objavila 31. julija, so se zgoraj našteje države preselile na sivo listo. Omenjene države so namreč OECD-ju sporočile, da so pripravljene sodelovati v boju proti davčnim zlorabam. Zaradi tega so uvrščene v posebno kategorijo sivega seznama, saj se v praksi še niso pokazali premiki v zeleno smer. Na sivem seznamu najdemo še Belize, Panamo, Nizozemske Antile, Kajmanske otoke, Cookove otoke, Maršalove otoke, itd.

V Evropi za davčne raje veljajo Liechtenstein, Monako, Andora, San Marino, Avstrija ter Švica. Na sivem seznamu sta se aprila znašli tudi Luksemburg in Belgija, vendar sta se obe državi do avgusta že uspeli preseliti na belo listo. Tudi ostale evropske države na tem sivem seznamu so že

napovedale, da bodo omilile pravila o bančni tajnosti in preko sporazumov o izogibanju dvojnega obdavčenja začele sodelovati z davčnimi oblastmi v drugih državah (A progress report on the jurisdictions, 2009).

Nekateri med davčne raje štejejo tudi države, kjer davčne službe niso sposobne pobrati ali izterjati vseh davkov. Tako za nekatere tudi Slovenija velja za davčno prijazno državo. Pri nas naj bi bilo po nekaterih ocenah sive ekonomije za 27 % bruto domačega proizvoda (BDP). Po ugotovitvah slovenske davčne uprave so v letu 2008 pobrali skoraj desetino več davkov kot v letu 2007, toda hkrati se je povečal davčni dolg (Bertoncelj Popit, 2009, str. 12).

3.2 Forbesov indeks davčne bede

Revija Forbes je svetovno znana ameriška poslovna in finančna revija. Leta 1917 sta jo ustanovila B.C. Forbes, finančni kolumnist revije Hearst papers, in njegov partner Drey Walter, generalni direktor skupine Magazine of Wall Street. Forbes Media poleg Forbesa zajema tudi vodilno poslovno spletno stran Forbes.com, ki ima mesečno več kot 20 milijonov obiskovalcev. Forbesova glavna revija Forbes Magazine izhaja vsakih 14 dni. V današnjem času je Forbes najbolj znan po periodičnih seznamih bogastva: seznam najbogatejših ljudi v Združenih državah Amerike, seznam najbogatejših ljudi na svetu in pa še kopica ostalih seznamov, ki na uravnotežen način, ob upoštevanju tržne kapitalizacije, prihodkov in sredstev, ocenjujejo bogastvo družb.

Mobilni ter visoko usposobljeni poslovneži in podjetniki živijo danes v močno povezanem globalnem svetu, kjer je možnost izbire velika. Ena njihovih pomembnih odločitev je tudi, kje živeti z vidika davčne politike. Države so si med seboj glede višine davkov zelo različne. Za tiste z visokimi dohodki je zato vidik davčno prijazne oziroma neprijazne države lahko odločilen faktor pri odločitvi o državi njihovega stalnega prebivališča. Vsak se mora namreč odpovedati določenemu delu bruto plače v korist državi, le ta odstotek pa je določen v vsaki državi različno. To pomeni, da se posamezniki odločajo o tem, koliko dohodka, ki so ga zaslužili, bodo dejansko imeli na razpolago za potrošnjo. Revija Forbes zato razvršča države glede na velikost odvzetega deleža bruto plač. Ta kazalec imenujejo Forbes Global Tax Misery Index oziroma slovensko Indeks davčne bede. Indeks, ki ga objavljajo letno in so ga prvič objavili leta 2000, pripravljajo v azijski izdaji ameriške poslovne revije Forbes.

Indeks davčne bede letno meri najvišje davčne stopnje, s katerimi se srečujejo podjetja in posamezniki, ki ne uživajo posebnih davčnih zaščit. Pove nam, kje in katere so najvišje zgornje davčne stopnje za davke, ki so ključni pri sprejemanju odločitev in poslovanju. Indeks davčne bede je vsota šestih najpomembnejših davkov: davka od dohodka fizičnih oseb, davka od premoženja, prispevkov fizičnih oseb za socialno varnost, prispevkov pravnih oseb (delodajalcev) za socialno varnost in davka na dodano vrednost.

Pri izračunu Indeksa davčne bede so vsi davki obravnavani enakovredno. Indeks je netehtan, saj nobenemu davku ne daje posebnega pomena. Gre preprosto le za vsoto najvišjih davčnih stopenj posameznih davkov. Ravno preprostost je tista pomanjkljivost, ki jo Indeksu davčne bede lahko

očitamo. Vsi davki vendarle niso enako pomembni. Različni davki imajo namreč različne posledice za ekonomske odločitve in življenje ljudi, razdelitev dohodka, inflacijo, zaposlenost, učinkovitost porabe virov, itd.

Kljub temu so pri Forbesu mnenja, da je, med različnimi uporabnimi načini, Indeks davčne bede najbolj ustrezen in relevanten za analiziranje investicijske klime v državah in da je najboljša mera za odločitve podjetnikov, ki so vir zaposlenosti in blaginje. V pogovorih z različnimi državnimi voditelji pa so pri Forbesu prišli tudi do ugotovitve, da državniki pri razvoju državnih davčnih politik Indeks davčne bede upoštevajo in so nanj pozorni.

3.3 Ocena davčne bede v obdobjih 2000, 2008 in 2009 za izbrane države

V tabeli 1 so prikazani podatki o oceni davčne bede za izbrane države. Prikazana je vsota davčnih stopenj davkov, ki so upoštevani v Forbesovem indeksu davčne bede, za leto 2009, ter spremembe indeksa glede na leti 2008 in 2000.

Tabela 1: Ocena davčne bede za izbrane države

	vsota davčnih stopenj v letu 2009 (v %)	sprememba 2009/2008 (v odstotnih točkah)	sprememba 2008/2000 (v odstotnih točkah)
Francija	167,9	1,1	-26,3
Kitajska	159,0	7,0	-4,0
Belgija	156,4	0,0	-14,7
Švedska	150,7	-2,7	2,9
Nizozemska	146,5	-10,5	14,2
Finska	136,1	1,2	-2,6
Japonska	122,6	0,2	-1,2
Slovenija	119,2	-2,0	-11,0
Poljska	116,0	-8,0	-1,1
Indija	113,4	23,9	10,5
Velika Britanija	106,8	-2,5	-0,4
Nemčija	106,3	0,0	-36,7
ZDA	85,3	0,0	-4,7
Rusija	77,0	-4,0	-43,5
Makedonija	70,9	0,0	/
Gruzija	52,0	-6,0	-14,0
Hongkong	41,5	0,0	0,5
ZAE	18,0	0,0	0,0
Katar	12,0	0,0	-23,0

Vir: 2009 Tax Misery & Reform Index, 2009.

Tabela 1 kaže, da so davčno najbolj prijazni Katar, Združeni arabski emirati (ZAE), Hongkong, Gruzija, itd. Vsota davčnih stopenj davkov, ki jih Indeks davčne bede zajema, je pri teh državah

bistveno manjša od drugih držav. To je še posebej očitno pri Katarju in ZAE. Pri več kot polovici držav je vsota davčnih stopenj presegla 100 %, pri kar 57 državah pa je presegla 70 %. Forbesova lestvica davčne bede zajema skupno 61 držav, Slovenija je na 16. mestu, kar jo uvršča med davčno neprijazne države (Priloga 1). Najbolj pohlepna država, ki je na vrhu Indeksa davčne bede, je Francija, katere skupna vsota davčnih stopenj za leto 2009 znaša 167,9 %, kar je 13,99 krat več kot pri Katarju, davčno najprijaznejši državi. Skupna vsota davčnih stopenj davčno najbolj obremenjene države na lestvici davčne bede, je tako za 1399 % večja kot za davčno najmanj obremenjeno državo. Franciji na lestvici sledijo Kitajska, Belgija, Švedska, Nizozemska, itd.

Glede na primerjavo Indeksov davčne bede je opazno, da je Slovenija, glede na leto 2008 v letu 2009 zmanjšala davčne stopnje za 2 odstotni točki. Davčne stopnje so zmanjšali tudi na Švedskem, Poljskem, Veliki Britaniji, Rusiji in na Nizozemskem, kjer so glede na leto 2008 davčne stopnje zmanjšali za kar 10,5 odstotnih točk. Zmanjšanje davčnih stopenj je opazno v približno polovici držav. Kljub temu, da je bila Francija leta 2008 ocenjena kot davčno najmanj prijazna država, so se davčne stopnje v letu 2009 povečale, in sicer skupno za 1,1 odstotno točko. Davčne stopnje so glede na leto 2008 narasle v približno šestini držav. Davčne stopnje so povečali tudi na Kitajskem, Finskem, Japonskem, v Turčiji in na Malti. Najbolj so se povečale davčne stopnje v Indiji, ki je bila leta 2008 na Forbesovi lestvici na 46. mestu, leta 2009 pa se je povzpela na 23. mesto, in sicer so se davčne stopnje povečale za 23,9 odstotnih točk. Več kot 35 % držav je ohranilo iste davčne stopnje kot v letu 2008, med drugimi tudi ZDA, Katar, Belgija in ZAE (Priloga 1).

Glede na leto 2000 so opazne še večje spremembe v ocenah davčne bede. Tudi leta 2000 je bila ocenjena davčna beda največja v Franciji. Kljub občutnemu zmanjševanju davčnih stopenj (primerjava 2008 glede na 2000) je še vedno najbolj pogoltna država. Glede na leto 2000 so davčne stopnje najbolj znižali v Rusiji (43,5 odstotnih točk), na Malti (42 odstotnih točk), v Nemčiji (36,7 odstotnih točk) in na Češkem (32,5 odstotnih točk). Davčne stopnje so se med letoma 2000 in 2008 zmanjšale tudi v Sloveniji, in sicer za 11 odstotnih točk. Glede na leto 2000 so davčne stopnje najbolj povišali v Ukrajini (21 odstotnih točk), v Argentini (18,3 odstotnih točk) in na Nizozemskem (14,2 odstotnih točk) (Priloga 1).

Iz tabele 1 je razvidno, da so na vrhu ter dnu lestvice države, ki so bile tam že leta 2000. Tako kot so leta 2000 za davčno najmanj prijazne države veljale Francija, Kitajska, Belgija, itd., in kot so za davčno najprijaznejša okolja bili ocenjeni Združeni arabski emirati, Hongkong, Katar, itd., to velja tudi leta 2009.

4 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA DAVČNEGA SISTEMA V LUČI FORBESOVEGA INDEKSA

Slovenija je od osamosvojitve naprej zgolj posnemala davčne sisteme zahodnoevropskih držav in jih vgradila v stari, že tako potratni socialistični sistem. Nenehne spremembe davčnih sistemov so pripomogle k temu, da je delo v Sloveniji med najvišje obdavčenimi v Evropi. To povzroča zmanjšano konkurenčnost gospodarstva, hkrati pa z visokimi davki država podjetjem odžira

potrebni kapital za naložbe v rast in razvoj in posledično kapital za zagotavljanje večje varnosti za zaposlene. Zakonodaja ni spodbudna niti za podjetnike niti za posameznike, saj ne enim ne drugim ne omogoča pravih ugodnosti. Davčna reforma iz leta 2007 je bila s svojimi rešitvami in številnimi poenostavitvami usmerjena predvsem na razbremenitev gospodarstva, ljudi (izpolnjeni obrazci dohodnine), konkurenčnosti davčnega sistema in poenostavitev predpisov. Glavna značilnost, ki jo je omenjena reforma prinesla, je zmanjšanje progresije pri dohodnini. Namesto petih dohodninskih razredov imamo po novem tri, poleg tega pa se je najvišja mejna davčna stopnja iz 50 % znižala na 41 %. Z reformo v letu 2007 se je postopno začelo tudi ukinjanje davka na izplačane plače, ki je bil dokončno odpravljen januarja 2009, poleg tega pa se je začelo tudi postopno nižanje stopenj davka od dohodkov pravnih oseb (Davčna reforma za boljši jutri, 2006).

Revija Forbes je Slovenijo ocenila za pohlepno državo, ki državljanom nalaga razmeroma visoke davke in obveznosti. V naslednjem delu diplomske naloge se bom osredotočil na posamezne davke, ki jih indeks davčne bede zajema in raziskal, zakaj smo na tako visokem mestu lestvice davčne bede.

4.1 Davek od dohodkov pravnih oseb

4.1.1 Davčni zavezanec

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2, 2006) določa, da je davčni zavezanec pravna oseba domačega prava (davčni rezident), in sicer za davek od vseh dohodkov, ki imajo vir v Republiki Sloveniji ali izven nje. Zavezanec je tudi pravna oseba tujega prava (davčni nerezident) za davek od dohodkov, ki imajo vir v RS. Republika Slovenija in samoupravne lokalne skupnosti niso zavezanci za davek. Zavezanci kot so zavod, društvo, ustanova, verska skupnost, politična stranka, zbornica, reprezentativni sindikat, ki so ustanovljeni za opravljanje nepridobitne dejavnosti so davka oproščeni. V primeru, da se zavezanci ukvarjajo še s pridobitno dejavnostjo, morajo plačati davek od dohodkov, ki so jih dosegli z opravljanjem pridobitne dejavnosti.

4.1.2 Davčna osnova in davčna stopnja

Davčna osnova je dobiček, ki je ugotovljen v davčnem obračunu. Davčna osnova se ugotovi tako, da se od ustvarjenih prihodkov (od poslovanja, od financiranja, drugi prihodki) odštejejo davčno priznani odhodki (od poslovanja, od financiranja, drugi odhodki) in davčne olajšave (Čok, Stanovnik, Cirman, Prevolnik Rupel & Mrak, 2007, str. 37).

V Sloveniji se splošna davčna stopnja za obračun davka od dohodkov pravnih oseb postopoma znižuje in v letu 2009 znaša 21 % (v letu 2007 23 %, v letu 2008 22 % in od leta 2010 dalje 20 %). Investicijski skladi, ki do 30. novembra razdelijo najmanj 90 % poslovnega dobička prejšnjega davčnega obdobja, so obdavčeni po stopnji 0 %. Po stopnji 0 % so obdavčeni tudi pokojninski skladi in zavarovalnice v tistem delu poslovanja, ki se nanaša na izvajanje pokojninskega načrta (ZDDPO-2, 2006).

Davek od dohodkov pravnih oseb je v Sloveniji glede na podatke Forbesa razmeroma majhen. Stopnja 21 % (v indeksu so upoštevali stopnje, ki veljajo ali začnejo veljati v začetku leta 2010, za Slovenijo 20 %) je nižja kot v večini držav. Najvišje stopnje so v ZDA, Franciji, Argentini in na Japonskem, in segajo preko 35 %. Najnižje stopnje davka pa najdemo v Bolgariji, Makedoniji in na Cipru (10 %). V Katarju je davek od dohodka pravnih oseb edina vrsta davka (od teh, ki so zajeti v oceno davčne bode), ki ga poznajo. Ta znaša 12 %. Omeniti je potrebno tudi, da omenjenega davka v Združenih arabskih emiratih nimajo. Nižje davčne stopnje od Slovenije imajo med drugim Nemčija, Poljska, Madžarska, Romunija in Slovaška (Priloga 1).

4.1.3 Davčne olajšave

Zakon navaja naslednje olajšave pri davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2, 2006):

- Olajšava za vlaganje v raziskave in razvoj v višini 20 % investiranega zneska za notranje raziskovalno-razvojne dejavnosti in za nakup raziskovalno-razvojnih storitev na manj razvitih področjih države, lahko uveljavljajo dodatno olajšavo v višini 15 oziroma 20 % vloženih sredstev.
- Olajšava za vlaganje v opremo in neopredmetena sredstva v višini 30 % investiranih sredstev, vendar ne več kot 30.000 evrov in največ v višini davčne osnove.
- Olajšava za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Do te olajšave je upravičen zavezanec (delodajalec), ki financira pokojninski načrt kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, in sicer za premije, ki jih plača svojim zaposlenim (delojemalci). Višina olajšave za posameznega delavca je omejena na 24 % obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje tega delavca oziroma na 2.390 evrov letno.
- Olajšava za zaposlovanje. Zavezanec, ki zaposluje invalida, lahko uveljavlja davčno olajšavo v višini 50-70 % plač te osebe. Zavezanec, ki sprejme vajenca, dijaka ali študenta po učni pogodbi za izvajanje praktičnega dela v strokovnem izobraževanju pa je upravičen do olajšave v višini 20 % poprečne mesečne plače zaposlenih v Sloveniji za vsak mesec dela te osebe.
- Olajšava za donacije. Zavezanec lahko uveljavlja olajšavo za donacije v denarju in naravi za humanitarne, invalidske, socialnovarstvene, dobrodelne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, zdravstvene, športne, kulturne, ekološke in religiozne namene, ki jih izplača osebam, ki so po predpisih ustanovljene za opravljanje navedenih dejavnosti. To olajšavo je mogoče uveljaviti do višine 0,3 % obdavčenega prihodka zavezanca v davčnem obdobju.

4.2 Davek od dohodkov fizičnih oseb (dohodnina)

4.2.1 Davčni zavezanec

Zakon o dohodnini (ZDoh-1, 2004) določa, da so zavezanci za dohodnino fizične osebe - rezidenti in nerezidenti. Rezidenti so obdavčeni po načelu svetovnega dohodka, nerezidenti pa samo po načelu vira dohodka. To pomeni, da je obdavčen dohodek, ki ga ustvarjajo v Sloveniji.

Za rezidenta se šteje oseba, ki ima uradno prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji. Rezidenti so tudi osebe, ki imajo (a) svoje običajno prebivališče ali središče svojih osebnih in ekonomskih interesov v Sloveniji ali (b) so v Sloveniji prisotni skupno več kot 180 dni v letu.

4.2.2 Davčna osnova in davčna stopnja

Neto letne davčne osnove dohodnine dobimo tako, da od vsote davčnih osnov posameznih vrst dohodkov odštejemo prispevke za socialno varnost, priznane stroške (zakon natančno določa, kaj so) ter olajšave. Dohodki, ki so predmet davčne obravnave so: dohodek iz zaposlitve, dohodek iz dejavnosti, dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dohodek iz oddajanja premoženja v najem in iz prenosa premoženjskih pravic, dohodke iz kapitala, drugi odhodki. Zakon pri nekaterih dohodkih sproti navaja tudi olajšave (ZDoh-1, 2004).

Tabela 2: Stopnje dohodnine za davčno leto 2009 v Sloveniji

Če znaša neto letna davčna osnova v evrih		Znaša dohodnina v evrih	
Nad	Do		
	7.410,42		16 %
7.410,42	14.820,83	1.185,67	+ 27 % nad 7.410,42
14.820,83		3.186,48	+ 41 % nad 14.820,83

Vir: Lestvica za odmero dohodnine in olajšave za leto 2009, 2009.

Dohodnina se obračunava po stopničasti progresiji. Od leta 2006 ima slovenski sistem dohodnine tudi eksplicitno cedularnost (različni dohodkovni viri se obravnavajo različno). Dohodki iz kapitala (obresti, dividende in dobiček iz kapitala) se od leta 2006 ne vključujejo več v letno dohodninsko napoved, ker se izračunana in plačana dohodnina od navedenih dohodkov šteje kot dokončni davek. Ti dohodki se obdavčujejo z dohodnino po proporcionalni stopnji, ki je načeloma 20 % in brez upoštevanja davčnih olajšav (Stanovnik, 2008, str. 89).

Pri izračunu Indeksa davčne bede upoštevajo najvišje davčne stopnje davka od dohodkov fizičnih oseb, ki jih države imajo. Slovenija z 41 % spada med države, ki so do državljanov, predvsem tistih z najvišjimi dohodki, bolj prizanesljive. Davčne stopnje omenjenega davka so najvišje v Belgiji in na Nizozemskem (53 %), najnižje pa Bolgariji, Makedoniji in Kazahstanu (10 %). Nizke stopnje so značilne tudi za Slovaško, Češko in Litvo. V Katarju in Združenih arabskih emiratih fizične osebe davka na dohodek ne plačujejo (Priloga 1).

4.2.3 Davčne olajšave

Zakon o dohodnini navaja naslednje olajšave (Čok et al., 2007, str. 21-22):

- Osebne olajšave
- Posebne osebne olajšave

- Posebne olajšave
- Olajšava za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje
- Splošna olajšava

Tabela 3: Višina skupne splošne olajšave v Sloveniji v letu 2009

Če znaša skupni dohodek v evrih		Znaša splošna olajšava v evrih
Nad	Do	
	8.557,30	5.113,35
8.557,30	9.897,60	4.082,35
9.897,60		3.051,35

Vir: Lestvica za odmero dohodnine in olajšave za leto 2009, 2009.

4.3 Davek od premoženja

4.3.1 Davčni zavezanec

Davek od premoženja v Sloveniji plačujejo fizične osebe, ki posedujejo stavbe, dele stavb, stanovanja in garaže ali prostore za počitek oziroma rekreacijo. Zavezanec za davek od premoženja je lastnik oziroma uživalec, davek pa se plačuje ne glede na to, ali lastnik oziroma uživalec uporablja premoženje sam ali ga daje v najem (www.durs.gov.si).

Plačila davka od premoženja na stavbe so oproščena kmetijsko gospodarska poslopja, poslovni prostori, ki jih lastnik oziroma uživalec uporablja za opravljanje dejavnosti, stanovanjske stavbe, ki so razglašene za kulturne ali zgodovinske spomenike, in stavbe, ki se iz objektivnih razlogov ne morejo uporabljati. Davka od premoženja na posest stavb so začasno oproščeni prvi lastniki novih stanovanjskih hiš oziroma stanovanj in garaž in to za dobo 10 let. Oprostitev se prizna tudi za popravljene in obnovljene stanovanjske hiše oziroma stanovanja in garaže, če se je zaradi popravila ali obnove vrednost objekta povečala za več kot 50 % (Čok et al., 2007, str. 63).

4.3.2 Davčna osnova in davčna stopnja

Osnova za davek od premoženja je vrednost stavbe oziroma prostora za počitek oziroma rekreacijo. Vrednost davčne osnove je ugotovljena po merilih republiškega upravnega organa, pristojnega za stanovanjske zadeve, in na način, ki ga določi občinska skupščina.

Davčne stopnje so opredeljene v razredih glede na vrednost sredstev. Pri stavbah je razpon davčne stopnje od 0,10 % do 1 % vrednosti stavbe, pri prostorih za počitek in rekreacijo od 0,20 % do 1,50 % in pri poslovnih prostorih od 0,15 % do 1,25 %.

Davka od premoženja v veliko državah sploh nimajo. Tako tega davka na primer ni v Avstriji, Belgiji, Nemčiji, ZDA, na Nizozemskem, Danskem, Japonskem, itd. Davčne stopnje v državah, ki ta davek imajo pa so primerljive s slovensko stopnjo. Finska, Francija, Švedska, Norveška in

Španija so nekatere izmed držav, ki davek od premoženja imajo. Davčne stopnje v teh državah se gibljejo od 0,2 % do 2,5 % (*Net wealth tax in OECD countries, 2009*).

4.3.3 Davčne olajšave

Odmerjeni davek se zniža za 10 % za četrtega in enako za vsakega nadaljnjega družinskega člana zavezancu z več kot tremi družinskimi člani, ki je z njimi v letu pred letom, za katerega se odmerja davek, stalno prebival v lastni stanovanjski hiši ali stanovanju. Za družinske člane se štejejo zakonec, otroci, posvojenci, starši lastnika in njegovega zakonca in tisti, ki jih je lastnik po zakonu dolžan vzdrževati.

4.4 Davek na dodano vrednost - DDV

4.4.1 Davčni zavezanec

Davčni zavezanec za DDV je vsaka oseba, ki kjerkoli neodvisno opravlja katerokoli ekonomsko dejavnost ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. Pojem ekonomska dejavnost obsega vsako proizvodno, predelovalno, trgovsko in storitveno dejavnost, vključno z rudarsko, kmetijsko in poklicno dejavnostjo ter izkoriščanje premoženja in premoženjskih pravic, če je le to namenjeno trajnemu doseganju dohodka (Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1, 2006).

Iz sistema DDV so izključene zaposlene in druge osebe, ki jih na delodajalca vežejo pogodba o zaposlitvi ali kakršnekoli druge pravne vezi, ki kažejo na odvisno razmerje med delodajalcem in delojemalcem. Iz sistema DDV so prav tako izvzeti državni organi in organizacije, organi lokalnih skupnosti ter druge osebe javnega prava v zvezi z dejavnostmi ali transakcijami, ki jih opravljajo kot organi oblasti (ZDDV-1, 2006).

4.4.2 Davčna osnova in davčna stopnja

Davčna osnova je vse kar predstavlja plačilo (v denarju, stvareh ali storitvah), ki je bilo zaračunano kupcu, povečano za trošarine in druge davke, takse in dajatve ter posredne stroške (provizije, stroški embalaranja, prevoza in zavarovanja), ki jih zaračuna dobavitelj. V davčno osnovo se ne štejejo znižanja cen in popusti, ki so odobreni v plačilu. Davčna osnova pri uvozu blaga je carinska vrednost, ki je določena v skladu z veljavnimi carinskimi predpisi (Čok et al., 2007, str. 27).

V slovenskem sistemu obstajata dve stopnji DDV (ZDDV-1, 2006):

- standardna stopnja v višini 20 %, s katero je obdavčeno vse blago in storitve, ki niso oproščeni ali obdavčeni z nižjo stopnjo;
- nižja stopnja v višini 8,5 %, s katero je obdavčeno z zakonom določeno blago in storitve, npr. hrana, pijače (razen alkoholnih), dobava vode, zdravila, prevoz potnikov, medicinska, ortopedska in rehabilitacijska oprema, uporaba športnih objektov, itd.

Obstaja še tretja stopnja DDV in sicer za izvoz blaga oziroma storitev. Zakon sicer govori o oprostitvi izvoza, vendar je izvoz blaga oziroma storitev dejansko obdavčena s stopnjo 0 %, saj imajo izvozniki pravico do odbitka vstopnega (nakupnega) DDV od vseh nabav, ki so za realizacijo izvoza potrebne.

V Indeksu davčne bode so upoštevane le najvišje stopnje DDV v posameznih državah, ki se štejejo v vsoto davčnih stopenj. Najvišjo stopnjo DDV najdemo v Braziliji, na Švedskem, Norveškem in na Madžarskem. DDV v teh državah znaša 25 %. Nižje stopnje od slovenske najdemo v veliko državah, a je potrebno dodati, da Slovenija, vsaj kar se tiče evropskih držav, posebej ne izstopa. Nižje stopnje od slovenskega DDV najdemo na Češkem (19 %), Nizozemskem (19 %), Slovaškem (19 %), v Nemčiji (19 %) in Veliki Britaniji (15 %). Hongkong, ZDA in Savdska Arabija davka na dodano vrednost nimajo (Tax Rates Around The World, 2009).

4.4.3 Oprostitve DDV

Plačila DDV so oproščene določene dejavnosti, ki so v javnem interesu (zdravstvo, socialno varstvo, vzgoja in izobraževanje, itd.), nekatere druge dejavnosti (zavarovalne in finančne storitve, najem oziroma zakup nepremičnin, igre na srečo, itd.), določene prevozne storitve, itd. V ZDDV-1 so transakcije, ki so oproščene DDV natančno opredeljene, navedeni pa so tudi pogoji in okoliščine, ki morajo biti izpolnjeni za oprostitev DDV.

4.5 Prispevki za socialno varnost – za pravne osebe

Prispevne stopnje za delodajalce (Socialna varnost in zavarovanja, 2009):

- 8,85 % za pokojninsko in invalidsko zavarovanje
- 6,56 % za zdravstveno zavarovanje
- 0,53 % za zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni
- 0,10 % za starševsko varstvo
- 0,06 % za zaposlovanje

Delodajalci skupaj prispevajo 16,10 % bruto plače. To Slovenijo uvršča med države z dokaj nizkimi prispevnimi stopnjami za delodajalce. Najvišje prispevne stopnje za socialno varnost, ki jih prispevajo delodajalci imajo v Ukrajini (50 %), sledijo ji Kitajska (49 %), Francija (45 %) in Romunija (39,2 %). Najnižje stopnje pa so na Tajskem (5 %), v Hongkongu (5 %) in Pakistanu (6 %) (Priloga 1).

4.6 Prispevki za socialno varnost – za fizične osebe

Prispevne stopnje za delojemalce (Socialna varnost in zavarovanja, 2009):

- 15,50 % za pokojninsko in invalidsko zavarovanje
- 6,36 % za zdravstveno zavarovanje
- 0,14 % za zaposlovanje
- 0,10 % za starševsko varstvo

Delojemalci skupaj prispevajo 22,10 %. Prispevki delojemalcev se plačujejo po odbitku, torej iz bruto plače. Slovenija spada med države z najvišjo stopnjo prispevkov za socialno varnost, ki jih v državno blagajno prispevajo delojemalci. Od ocenjenih držav imajo višje prispevne stopnje za delojemalce le na Nizozemskem (31,2 %), Kitajskem (23 %) in na Poljskem (23 %). Nizke prispevne stopnje so značilne za Dansko (8 %), Finsko (7,6 %), ZDA (7,7 %), Švedsko (7 %), Ukrajino (3 %), itd. V Katarju pa delojemalci prispevkov za socialno varnost sploh ne plačujejo (Priloga 1).

5 MOŽNE IZBOLJŠAVE SLOVENSEKGA DAVČNEGA SISTEMA

V zadnjem delu diplomske naloge bom na kratko poskušal zbrati in podati predloge in razmišljanja o možnih preoblikovanjih davčnega sistema, ki naj bi naredili Slovenijo davčno bolj prijazno in privlačno.

Popravki dohodninske zakonodaje za izboljšanje položaja najnižjih dohodkovnih skupin zavezancev in boljše razvrščanje dohodninskih zavezancev po davčnih razredih, so predlogi namenjeni pravičnejši in solidarnejši porazdelitvi davčnega bremena. Ponovno se pojavlja težnja o petih dohodninskih razredih, še vedno pa bi bila najvišja mejna davčna stopnja 41 %. Sprememba obdavčitve, torej uvedba bolj progresivne lestvice, je sprememba, ki je potrebna tehtnega premisleka in temeljite analize, na podlagi katere bi lahko bila sprejeta morebitna drugačna ureditev. Izboljšanju dohodkovnega položaja najbolj ogroženih skupin je namenjena tudi ideja o možnosti popravka splošne davčne olajšave, in sicer tako, da bi jo približali letnemu znesku minimalne neto plače, poleg tega pa bi ponovno dali možnost uveljavitve posebne stanovanjske olajšave (Smrekar, 2009).

Pred nedavnim so se pojavili predlogi glede inflacijskega davka oziroma davka na premoženje, ki bi dodatno bremenil bogate. Bogati sicer praviloma res nimajo visokih aktivnih dohodkov (npr. plače), vendar je zajem podatkov o njihovem premoženju (kapitalu), ki bi bilo predmet obdavčitve, zaradi globalizacije svetovnega gospodarstva in kompleksnosti kapitalskih trgov skorajda nemogoč, zato ostaja predlog v zraku. Nasprotno pa se pojavlja težnja po znižanju stopnje za obdavčitev kapitalskih dobičkov, ki naj bi premožnejše razbremenila.

Za pritegnitev dodatnega kapitala, predvsem pa dobrih in obetavnih proizvodnih programov, bo v Sloveniji potrebno uvesti dodatne stimulativne davčne ukrepe za reinvestiranje kapitalskih dobičkov. Le ti morajo biti namenjeni direktnemu investiranju v nove naložbe ter programe, še posebej na področju novih visokih tehnologij. V okviru davka od dohodkov pravnih oseb se pojavlja težnja k razbremenitvi gospodarstva z znižanjem davčnih stopenj. Tako bi od leta 2010 naprej ta znašala 18 %. Radikalnejši se zavzemajo še za nižjo stopnjo, in sicer 15 % in v letu 2011 10 %, kar naj bi razbremenilo pravne osebe in privabilo tuje vlagatelje. Obenem se pojavljajo predlogi o zvišanju olajšave za investicije in olajšave za vlaganje v raziskave ter razvoj.

Podjetjem ali podjetnikom, ki imajo manj kot 50 tisoč evrov letnih prihodkov, naj bi bila, za izboljšanje učinkovitosti davčnega sistema, namenjena pavšalna obdavčitev. S pavšalno

obdavčitvijo bi razbremenili davčne inšpektorje, ki bi se tako lažje osredotočali na večje družbe. Poleg tega naj bi bilo spodbudno, da se predvsem manjšim podjetjem omogoči plačevanje akontacije davka na tri mesece in ne vsak mesec. Zaradi trenutne krize je namreč ogrožena likvidnost, malim in srednjim podjetjem pa bi spremenjen način plačevanja akontacij davka od dohodkov pravnih oseb precej pomagal. Ukrep, ki naj bi pomagal podjetjem, je tudi uvedba desetodstotne investicijske rezerve. To pomeni, da bi lahko podjetje deset odstotkov dobička, za kolikor bi se znižala tudi davčna osnova, namenilo v investicijsko rezervo za naložbe v prihodnjih petih letih.

Eden izmed predlogov davčni upravi je, da naj skrajša rok oziroma celo odpravi izdajo raznih dovoljenj. Denimo za nižji davek, ki jih podjetje potrebuje od davčne uprave, preden se loti posla. Tako bi se podjetnik lahko hitreje odzval na priložnosti na trgu. Pri tem gre za dovoljenja, ki omogočajo uporabo znižane stopnje davka po odbitku ali celo oprostitev davka na primer pri plačilu obresti, licenčnin in avtorskih honorarjev v tujino (Smrekar, 2009).

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj predlaga znižanje prispevkov delodajalcev za socialno varstvo, izgube iz tega naslova pa bi kompenzirali z dvigom davkov na nepremičnine in DDV (OECD: Za uravnotežen razvoj potrebne strukturne reforme, 2009). Prispevki za socialno varnost so v Sloveniji visoki in navzgor neomejeni, kljub temu, da se pravice iz naslova teh prispevkov med tistimi z višjo in tistimi z nižjo plačo ne razlikujejo. Glede na primerjave imamo pri nas eno najvišjih prispevnih stopenj za fizične osebe. Poleg tega pa imajo razvite države, za razliko od Slovenije, praviloma socialne prispevke navzgor omejene. Socialne prispevke, torej prispevke za zdravstvo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter socialo, zdaj plačujeta za redno zaposlene delodajalec in delojemalec, in to v deležu na izplačilo. Eden izmed predlogov je odprava obračunavanja prispevkov za socialno varnost za zneske plač nad šest tisoč evrov bruto na mesec. Pojavljajo se še drugi napotki in nasveti na področju socialnih prispevkov. To so oprostitev (za dve leti) plačila prispevkov, ki jih krije delodajalec za novo zaposlene delavce in za tiste, ki se odločijo za samozaposlitev, možnost prostovoljnega vstopa v obvezno socialno zavarovanje za osebe, ki za opravljeno delo po kakršni koli obliki pogodbe prejemajo plačilo v višini vsaj minimalne plače, in spodbujanje prostovoljnega ostajanja v zaposlitvi tudi po izpolnitvi pogojev za upokojitev.

Možnost za izboljšanje slovenskega davčnega sistema pa je povezana še z enim področjem. Za Slovenijo je namreč značilna velika javna poraba. Le to pa omogočajo in financirajo davki. Torej, če želimo davčno prijaznejšo državo z nižjimi davki, mora država manj trošiti. V Sloveniji se žal pogosto pozablja, da so davki simptom, prava bolezen pa je prevelika javna poraba. V prihodnjih obdobjih bo zato potrebno bodoče davčne reforme povezati zlasti z bolečimi rezi v javno porabo.

SKLEP

V medijih velikokrat zasledimo, da je slovenski davčni sistem nenaklonjen vlagateljem in podjetjem, da je neuspešen in da znižuje konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Na lestvici

davčne bede se je med 61. državami Slovenija v letu 2009 uvrstila na 16. mesto. Iz tega lahko sklepam, da je Slovenija vse prej kot podjetništvu naklonjeno okolje.

Visoke obdavčitve dela so ena glavnih značilnosti slovenskega davčnega sistema. Neprijetne so tako za delojemalce kot delodajalce. Davkoplačevalci precej svojega delovnega časa namenijo odplačilu svojega dolga državi¹. Dolga v smislu davkov, ki jih morajo plačati. Če bi želeli davčno obremenjenost dela znižati, bi morali zagotoviti dodatne davčne prilive iz drugih virov. Kot najprimernejši vir se kaže dodatna obdavčitev porabe, torej višji davek na dodano vrednost ali višji zneski trošarin. Cilj nižje obdavčitve dela mora biti razbremenitev gospodarstva.

Res je Slovenija med davčno neprijaznimi državami kar visoko, toda ob skrbnem davčnem in poslovnem načrtovanju, je za marsikatero poslovno družbo lahko še kako zanimivo okolje. Zanimiva tako za nove vlagatelje kot tudi za vse tiste, ki svoj sedež poslovanja že imajo v Sloveniji. Splošno priljubljenost davčnega sistema ni merodajna. Potrebna je namreč natančna proučitev glede na lastne razmere v primerjavi z drugimi davčnimi sistemi. Slovenija je lahko za neko podjetje zanimiva med drugim tudi zaradi razmeroma nizke davčne stopnje davka od dohodkov pravnih oseb (manjša od povprečne davčne stopnje v EU), ničelne davčne stopnje (v določenih primerih) pri investicijskih in pokojninskih skladih, zavarovalnicah ter družbah tveganega kapitala, izvzetja dividend in dohodkov, podobnim dividendam, 50-odstotnega izvzetja dobičkov, realiziranih pri odsvojitvi lastniških deležev, itd.

Izboljšanje konkurenčnosti našega gospodarstva je pomemben del doseganja vzdržnega gospodarskega razvoja Slovenije in blaginje državljanov. K temu lahko nekaj pripomoreta poenostavljen davčni sistem in manjša obdavčitev višjih prejemkov, seveda pa se moramo zavedati, da so ti ukrepi predvsem način delitve ustvarjenega in imajo omejen doseg.

Najnovejši Indeks davčne bede za Slovenijo ni prinesel presenetljivih ugotovitev. Visoka mesta na lestvici ocenjene davčne bede so pričakovana in redna. Slovenija je socialna država. Zaradi tega potrebuje vir prilivov v javni proračun, potrebuje davčne prihodke. Toda kljub vsemu potrebujemo spremembe davčnega sistema. Spremembe, ki bodo na eni strani naredile Slovenijo davčno bolj prijazno, na drugi strani pa ohranile dovolj velik priliv v državno blagajno za ohranjanje socialne države. Države z nižjo obdavčitvijo in s tem tudi nižjo ravnijo socialne države so po empiričnih podatkih praviloma uspešnejše, vprašanje pa je, ali smo Slovenci pripravljeni na takšno spremembo. Mislim, da nismo. Prvič, ker bi nižjo raven socialne države glede na doseženi standard ljudje izredno težko podprli, drugič pa tudi zato, ker se ugodnosti hitrejše rasti gospodarstva osrediščijo predvsem v ugodnostih ožjega kroga premožnejšega in hkrati vplivnejšega sloja.

¹ Obstaja izračun tako imenovanega dneva davčne svobode. Za Slovenijo je bil ta letos 24. junija. Do tega dne mora povprečni Slovenec delati za državo, do konca leta pa dela zase. Izračun dneva davčne svobode je alternativa Forbesovega indeksa davčne bede.

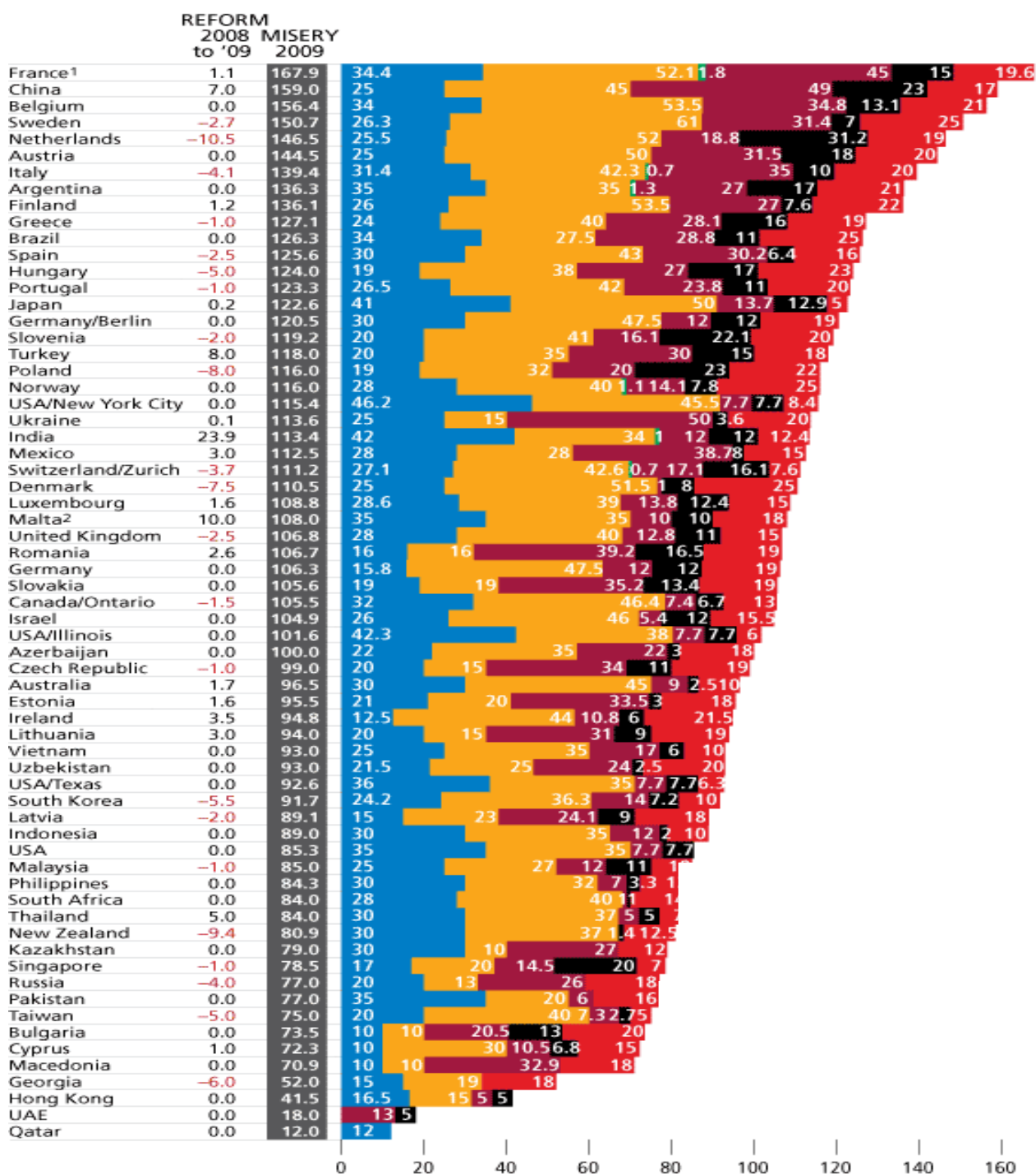
LITERATURA IN VIRI

1. Anderson, J. (2008, 15. april). The Forbes Tax Misery Index. Najdeno 10. marca 2009 na spletnem naslovu <http://money.canoe.ca/Forbes/2008/04/15/5293501-forbes.html>
2. Anderson, J. (2009, 26. marec). 2009 Tax Misery & Reform Index. Najdeno 4. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.forbes.com/global/2009/0413/034-tax-misery-reform-index.html>
3. Anderson, J. & Andelman, D. A. (2007, 5. marec). The Forbes Tax Misery Index. Najdeno 10. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.forbes.com/2007/05/03/misery-index-taxes-oped_cx_ja_daa_0503misery_land.html
4. Bertonecelj Popit, V. (2009, 11. maj). Davčno prijazne in davčno neprijazne države. *Delo FT*, str. 12.
5. Brown, C.V. & Jackson, P. M. (1990). *Public Sector Economics* (4th ed.). Oxford: Blackwell.
6. Čok, M., Stanovnik, T., Cirman, A., Prevolnik Rupel, V. & Mrak, M. (2007). *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. *Davčna reforma za boljši jutri* (2006). Najdeno 24. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/fileadmin/durs.gov.si/pageuploads/Brosure_in_zlozenke/Davcna_reforma_za_boljsi_jutri.pdf
8. *Davek od premoženja – za fizične osebe*. Davčna uprava Republike Slovenije. Najdeno 13. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_od_premozenja_za_fizicne_osebe/davcna_stopnja_oprostitve/
9. *Davki in carine*. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. Najdeno 13. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/dav_car/predpisi.htm
10. Dolenc, P. (1999). *Wagnerjev zakon* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
11. Hayek, F. A. (1991). *Pot v hlapčevstvo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
12. *India tops Forbes list on tax misery index*. Najdeno 24. junija 2009 na spletnem naslovu <http://sify.com/finance/fullstory.php?id=14879046>
13. Kiesling, H. (1992). *Taxation and public goods*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
14. Kranjec, M. (2003). *Davki in proračun*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
15. *Lestvica za odmero dohodnine in olajšave za leto 2009*. Najdeno 13. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/davki_predpisi_in_pojasnila/dohodnina_pojasnila/stopnje_dohodnine_za_leto_2009/lestvica_za_odmero_dohodnine_in_olajsave_za_leto_2009/
16. Mill, J. S. (1968). *Principles of political economy, Books III-V and appendices: with some of their applications to social philosophy*. Toronto: University of Toronto Press.
17. Musgrave, R. A. & Murgave, P. B. (1989). *Public finance in theory and practice* (5th ed.). Singapore: McGraw-Hill Book Co.
18. *Net wealth tax in OECD countries*. Najdeno 24. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.worldtaxpayers.org/stat_wealth.htm
19. *OECD: Za uravnotežen razvoj potrebne strukturne reforme*. Najdeno 2. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.siol.net/gospodarstvo/2009/07/oecd.aspx>

20. Peacock, A. T. (1979). *The Economic Analysis of Government and Related Themes*. New York: St. Martin's Press.
21. Peacock, A. T. & Wiseman, J. (1961). *The Growth of Public Expenditure in the United Kingdom*. Princeton: Princeton University Press.
22. *A progress report on the jurisdictions surveyed by the OECD global forum in implementing the internationally agreed tax standard*. Najdeno 6. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/50/0/42704399.pdf>
23. Radovanović, V. (2008, 5. februar). Koliko je Slovenija davčno zanimiva? *Poslovna akademija Finance*. Najdeno 1. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance-akademija.si/?go=article&artid=203783>
24. Rawls, J. (1973). *A Theory of Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
25. Samuelson, P. A. & Nordhaus, W. D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV Založba.
26. Smith, A. (1979). *An inquiry into the nature and causes of the wealth o nations* (elektronska oblika). Oxford: Clarendon Press.
27. Smrekar, T. (2009, 31. julij). Kakšne davčne ugodnosti naj država še da. *Finance Št. 146/2009*. Najdeno 31. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.finance.si/253980/Kak%B9ne_dav%E8ne_ugodnosti_naj_dr%BEava_%B9e_da
28. *Socialna varnost in zavarovanja*. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Najdeno 13. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Eures/DelZivPogoji/SocialnoVarstvo.htm>
29. Stanovnik, T. (2008). *Javne finance* (4. dopolnjena in popravljena izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta
30. *Tax Freedom Day*. Najdeno 6. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_Freedom_Day
31. *Tax Rates Around The World*. Najdeno 24. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.worldwide-tax.com/index.asp#partthre>
32. Zakon o davku na dodano vrednost. (2006). *Uradni list RS* št. 117/2006 (16. november 2006).
33. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. (2006). *Uradni list RS* št. 117/2006 (16. november 2006).
34. Zakon o dohodnini. (2004). *Uradni list RS* št. 54/2004 (20. maj 2004).
35. Zakon o prispevkih za socialno varnost. (1996). *Uradni list RS* št. 5/1996 (31. januar 1996).
36. Žibert, F. (2007). *Osnove ekonomike*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

PRILOGA

PRILOGA 1: Forbesova lestvica ocenjene davčne bede za leto 2009

Legenda:

- Davek od dohodkov pravnih oseb ●
- Davek od dohodkov fizičnih oseb ●
- Davek od premoženja ●
- Prispevki za socialno varnost - za pravne osebe ●
- Prispevki za socialno varnost - za fizične osebe ●
- Davek na dodano vrednost - DDV ●

Vir: 2009 Tax Misery & Reform Index, 2009.